

I. Aanleiding

Een groot deel van de jongeren binnen de jeugdstrafrechtketen heeft een licht verstandelijke beperking (LVB). Diverse studies laten een variëteit aan prevalentiepercentages zien (Kaal, 2016). Zo vindt Spaans (2005a) bijvoorbeeld dat 8% van de jongeren binnen justitiële opvang en behandelinrichtingen een IQ heeft van 50-70, en dat 27% van deze jongeren een IQ heeft van 70-85. Een onderzoek naar jongeren bij wie onderzoek Pro Justitia heeft plaatsgevonden toont aan dat 5% van deze jongeren een IQ lager dan 71 heeft en dat 21% een IQ van 71-84 heeft (Buysse, Roorda & Nauta, 2014). Ondanks dat de exacte prevalentie niet bekend is, laten de studies consequent zien dat de groep jongeren met een LVB binnen de jeugdstrafrechtketen groot is. Het is daarom belangrijk dat speciale aandacht uitgaat naar deze kwetsbare jongeren. De laatste jaren zijn dan ook verschillende gedraginterventies ontwikkeld die specifiek gericht zijn op jongeren met een LVB binnen de jeugdstrafrechtketen. Hoewel diverse gedraginterventies zijn ontwikkeld en al dan niet opgenomen zijn in databanken ontbreekt momenteel een geïntegreerd overzicht van gedraginterventies die specifiek kunnen worden ingezet bij deze jongeren. Deze factsheet biedt een overzicht van het huidige aanbod van gedraginterventies voor jongeren met een LVB binnen de jeugdstrafrechtketen, en welke domeinen uit het landelijk instrumentarium jeugdstrafrecht (LIJ) daarmee gedekt worden.

2. Doelgroep & methode

De doelgroep binnen deze inventarisatie zijn jongeren (en jongvolwassenen) met een LVB die via het jeugdstrafrecht worden berecht. Vanwege de invoering van het adolescentenstrafrecht (d.d. april 2014) kan de leeftijd dus lopen tot 23 jaar op de pleegdatum van het delict. Onder jongeren met een LVB verstaan we jongeren met een IQ-score tussen de 50 en 85, een beperkt sociaal aanpassingsvermogen (e.g., communicatie, zelfverzorging, zelfstandig kunnen wonen) en bijkomende problematiek zoals leerproblemen, een psychiatrische stoornis, lichamelijke problemen (de Beer, 2016). Met behulp van literatuuronderzoek is een overzicht gemaakt van gedraginterventies die al dan niet erkend zijn door de Erkenningscommissie Justitiële Interventies, en (potentieel) effectief zijn voor jongeren met een LVB binnen de jeugdstrafrechtketen.

3. Resultaten

Gedraginterventies voor jongeren met een LVB				
Gedraginterventie	Korte beschrijving	LIJ domeinen*	Leeftijd	Niveau van erkenning
Brains4Use Intramuraal	Cognitief-gedragsmatige interventie (deels individueel), gericht op het terugdringen van delict- en risicovol gedrag door het aanpakken van alcohol- en drugsgebruik. <i>Geschikt voor jongeren met IQ > 50 (met mogelijke uitloop naar doelgroep LVB)</i> http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Brains4use	Alcohol-/drugsgebruik/ gokken Vaardigheden Vrije tijd	12-23 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
Grip op Agressie (GoA) Intramuraal	Sociotherapeutisch behandelprogramma, gericht op het aanleren van specifieke vaardigheden en inzicht, zodat agressief- en delict gedrag vermindert en voorkomen wordt. https://www.justitieinterventies.nl/erkende-interventies?search_term=grip	Agressie Attitude Vaardigheden	18+	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
Groepsactiviteiten Richtend op Individuele Progressie (GRIP) Intramuraal	Groepsmethodiek, gericht op het aanleren van vaardigheden waardoor een nieuw perspectief kan worden bepaald en de eerste stappen naar de toekomst kunnen worden gerealiseerd. http://www.nji.nl/nl/Databank/GRIP-(Groepsactiviteit-richten-op-individuele-Progressie)	Vaardigheden Attitude Geestelijke gezondheid Gezin Relaties School	12-18 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Interventies - Deelcommissie: Jeugdgezondheidszorg, preventie en gezondheidsbevordering)
In Control! - LVB Intramuraal	Agressieregulatie training, gericht op het aanleren van sociaal vaardig gedrag in situaties waar de jongere voorheen agressief gedrag vertoonde. http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/In-Control---LVB	Agressie Attitude Vaardigheden	12-22 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
Multi Systeem Therapie - Licht Verstandelijk Beperkt (MST-LVB) Extramuraal	Systeeminterventie, gericht op het voorkomen van uithuisplaatsing door de opvoedvaardigheden en het sociale netwerk van ouders te versterken en zo de gedragsproblemen bij de jongere te verminderen. https://www.deviersprong.nl/over-de-viersprong/over-de-viersprong-onderzoek/onderzoekslijn-systeeminterventies/multi-systeem-therapie-voor-jongeren-met-een-licht-verstandelijke-beperking-mst-lvb/	Gezin Agressie Alcohol-/drugsgebruik/ gokken Attitude Geestelijke gezondheid Relaties School Vaardigheden Vrije tijd Werk	12-18 jaar	? (in 2014 is een effectstudie naar MST-LVB gestart)

Nieuwe Perspectieven bij Terugkeer LVB (NPT-LVB)** Extramuraal	Systeeminterventie, gericht op het voorkomen van recidive door gedurende 12 maanden de jongere en zijn netwerk intensief te begeleiden. http://www.nji.nl/nl/Databank/Nieuwe-Perspectieven-bij-terugkeer-LVB-(NPT-LVB).html	Relaties School Vrije tijd Werk Attitude Gezin Vaardigheden	16-23 jaar	Erkenning is verlopen
Relationele Gezinstherapie-LVB Extramuraal	Gezinsinterventie, gericht op het verminderen van gedragsproblemen en het verminderen van het plegen van (nieuwe) delicten. http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Relationele-gezinstherapie.html	Agressie Gezin Vaardigheden Attitude Relaties School	11-18 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
Samen stevig staan Extramuraal	Groepsprogramma, gericht op het verminderen van de gedragsproblemen van de jongere door de opvoedingsvaardigheden van de ouders en de sociale vaardigheden en probleemoplossende vaardigheden van de jongere te trainen. http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/Samen-Stevig-Staan	Vaardigheden Attitude Geestelijke gezondheid Gezin	9-16 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Interventies - Deelcommissie: Jeugdzorg en psychosociale/pedagogische preventie)
Sociaal Cognitieve Oplossingen Leren (So-Cool) Extramuraal	Individuele leerstraf, gericht op het vergroten van zelfvertrouwen, sociale- en oplossingsvaardigheden zodat de kans op recidive afneemt en de jongere positief deelneemt aan de maatschappij. http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies/Erkende-interventies/So-Cool	Vaardigheden	12-23 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
TACT Plus Extramuraal	Individuele leerstraf, gericht op het trainen van sociale- en oplossingsvaardigheden, en het aanleren van cognitieve zelfcontrole. https://www.justitieinterventies.nl/erkende-interventies?search_term=tact	Agressie Attitude Vaardigheden	12-18 jaar	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)
Training cognitieve vaardigheden voor justitiabelen met een lichte verstandelijke beperking (CoVa Plus) Intra- en extramuraal	Cognitieve vaardigheidstraining, gericht op het aanleren van nieuwe denkpatronen met als doel het verminderen en voorkomen van recidive. https://www.justitieinterventies.nl/erkende-interventies?search_term=cova	Vaardigheden Relaties	18+	Goed onderbouwd (Erkenningscommissie Justitiële Interventies)

* **Zwart** gedrukt is het primair beoogde LIJ domein/de primair beoogde LIJ domeinen, **grijs** gedrukt is het secundair beoogde LIJ domein/de secundair beoogde LIJ domeinen.

** Naast NPT-LVB bestaat ook een Nieuwe Perspectieven - LVB (NP-LVB) versie.

4. Conclusie

Uit het overzicht van de beschikbare gedragsinterventies kan worden opgemaakt dat negen gedragsinterventies (potentieel) effectief (*goed onderbouwd*) zijn voor jongeren met een LVB binnen de jeugdstrafrechtketen (zeven daarvan zijn specifiek erkend door de Erkenningscommissie Justitiële interventies). Van twee gedragsinterventies is de effectiviteit momenteel niet bekend. Het overzicht maakt eveneens duidelijk dat de (potentieel) effectieve gedragsinterventies zich voornamelijk richten op de LIJ domeinen *agressie, alcohol- en drugsgebruik en gokken, attitude, gezin en vaardigheden* (primair beoogde domeinen). De LIJ domeinen *geestelijke gezondheid, relaties, school en vrije tijd* worden eveneens gedekt door de (potentieel) effectieve gedragsinterventies (secundair beoogde domeinen). Het LIJ domein *werk* wordt niet door de (potentieel) effectieve gedragsinterventies gedekt. Uit het overzicht van de beschikbare gedragsinterventies kan worden opgemaakt dat geen enkele gedragsinterventie zich specifiek richt op seksualiteit en zedendelinquentie. Seksualiteit is geen LIJ domein, deze bevinding is dus niet vreemd. Echter, behandeling voor seksueel grensoverschrijdend gedrag kan wel worden opgelegd als bijzondere voorwaarde bij een straf. Onderzoek toont aan dat jongeren met een LVB, meer dan hun normaal begaafde leeftijdsgenoten, problemen ervaren op het gebied van seksualiteit en vaker seksueel risicogedrag vertonen. Vanwege hun beperking in de ontwikkeling van inlevingsvermogen, sociale vaardigheden en geweten is het voor hen moeilijker om zich op het gebied van seksualiteit te gedragen volgens de algemeen geldende sociale regels en normen (de Beer, 2016; Schaafsma, 2013).

Opgemerkt dient te worden dat de problematiek van jongeren met een LVB vaak complex en multifactorieel bepaald is. Om recidive te voorkomen en participatie in de maatschappij te vergroten is daardoor vaak meer nodig dan het inzetten van één (potentieel) effectieve gedragsinterventie. Deze jongeren hebben vaak een samenhangend pakket op maat nodig.

5. Referenties

- Buysse, W., Rooda, W. & Nauta, O. (2014). *Evaluatie observatieafdeling Teylingereind*. Amsterdam: WODC, DJI.
- de Beer, Y. (2016). *Kompas Licht Verstandelijke Beperking. Definitie, aspecten en ondersteuning*. Amsterdam: SWP.
- Kaal, H. (2016). *Notitie: Prevalentie licht verstandelijke beperking in het justitiedomein*. Leiden: Hogeschool Leiden, Lectoraat LVB & Jeugdcriminaliteit.
- Schaafsma, D. (2013). *Sexuality and intellectual disability: implications for sex education*. Maastricht: Universiteit Maastricht.
- Spaans, E. (2005a) *Een IQ-puntje meer of minder ...? Prevalentie-onderzoek licht verstandelijk gehandicapten in de justitiële jeugdinrichtingen*. Den Haag: DJI.

Websites databanken

Databank effectieve jeugdinterventies NJI

<http://www.nji.nl/nl/Databank/Databank-Effectieve-Jeugdinterventies>

Databank justitiële interventies

<https://www.justitieinterventies.nl/>